

Hur kan vi arbeta intressepolitiskt på lokalplanet? Pälsdjur i omsorgen som exempel

Pälsdjur i vård och omsorg

Pälsdjur som införs i vården eller omsorgen är en aktuell fråga på kommunal nivå. Det handlar oftast antingen om husdjur till boende eller anställda som tas med till t ex äldreboende eller om djur som placeras på ett äldre- eller omsorgsboende för att ge de boende stimulans (vanligtvis hundar, ibland katter). Det finns även s k vårdhundar som används som en del i behandlingen för personer med sjukdom eller funktionsnedsättning. De finns t ex inom demensvård eller rehabilitering, men det är ofta den person som ska få behandling som kommer till det ställe där hunden finns. För mer information se www.vardhundskolan.se

Hur vanligt är det med pälsdjursallergi och vilka symtom förekommer?

Bland vuxna arbetsföra i offentlig miljö, d v s på vårdinrättningar o dyl, har idag ca 15% allergi mot hundar och katter. 1) För barn under 15 år och för vuxna över 65 år siffran något lägre. Personer med pälsdjursallergi kan reagera med klåda i ögonen, snuva, astma eller hudbesvär. Symtomen kan uppkomma omedelbart, men också efter flera timmar. Den som har svår allergi kan reagera även vid indirekt kontakt med djur, d v s vid möte med personer som har djur eller vistelse i lokaler där det funnits pälsdjur tidigare. Direkt eller indirekt kontakt med pälsdjur kan medföra en ökad risk för reaktioner på bl a kyla, kemiska emissioner och starka dofter.

Vilka konsekvenser kan införande av pälsdjur inom omsorgen få utan planering?

Att införa pälsdjur i vård och omsorg utan planering kan medföra allvarliga konsekvenser för människor med pälsdjursallergi:

- de som bor på äldreboenden kan få allergisymtom
- anställda inom omsorgen kan få symtom och diskrimineras på arbetsplatser
- anhöriga (t ex barn, barnbarn) ha svårt att besöka patienter/boende inom omsorgen

Vilket stöd finns i regler och styrdokument?

Det finns idag inte någon lagstiftning om tillgänglighet, t ex pälsdjur i vård och omsorg. Statens Äldreboendedelegation föreslog ingen lagreglering när det gäller införande av pälsdjur i boende inom äldreomsorgen, men rekommenderade att hänsyn ska tas till personer med pälsdjursallergi så att ingen drabbas av besvär 2).

FN-konventionen om rättigheter för människor med funktionsnedsättning trädde i kraft i Sverige januari 2009. Den är inte juridiskt bindande, men alla länder som ratificerat konventionen ska anpassa sin lagstiftning så den stämmer överens med konventionen. Enligt konventionens artikel 9 om tillgänglighet ska *konventionsstaterna vidta ändamåls- enliga åtgärder för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning får tillgång på lika villkor som andra till bl a den fysiska miljön. Dessa åtgärder, som ska innefatta identifiering och undanröjande av hinder och barriärer mot tillgänglighet, ska bl.a. gälla byggnader, vägar, transportmedel och andra inom- och utomhusanläggningar, däribland skolor, bostäder, vårdinrättningar och arbetsplatser.*

Enligt arbetsmiljölagen ska man som arbetstagare inte behöva utsättas för sådant som skapar ohälsa på arbetsplatsen, se i Arbetsmiljölagen (<http://www.av.se/lagochratt/aml/>):

1 kap, 1 § Lagens ändamål är att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet samt att även i övrigt uppnå en god arbetsmiljö. (Paragrafen ändrad genom SFS 1994:579)

2 kap, 1 § Arbetsmiljön skall vara tillfredsställande med hänsyn till arbetets natur och den sociala och tekniska utvecklingen i samhället. ... **Arbetsförhållandena skall anpassas till människors olika förutsättningar i fysiskt och psykiskt avseende.**

3 kap, 1 a § Arbetsgivare och arbetstagare skall samverka för att åstadkomma en god arbetsmiljö. (Paragrafen ändrad genom SFS 1994:579)

3 kap, 2 § Arbetsgivaren skall vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga att arbetstagaren utsätts för ohälsa eller olycksfall. **En utgångspunkt ska därvid vara att allt sådant som kan leda till ohälsa eller olycksfall skall ändras eller ersättas så att risken för ohälsa eller olycksfall undanröjs.**

För vårdhundar håller Standardiseringen i Sverige (SIS) på att ta fram en standard för utbildning och användning. Astma- och Allergiförbundet finns representerade i arbetet.

Påverka kommunens politiker

Ta gärna upp frågan om införande av pälsdjur i omsorgen i det kommunala handikapprådet, om det finns. Ta t ex fram en skrivelse till kommunstyrelsen där ni föreslår ett beslut om att införa en policy/plan för hur pälsdjur får införas inom omsorgen i kommunen (se separat mall). Policyn bör följa de riktlinjer som finns i Astma- och Allergiförbundets policy om pälsdjur, utdrag nedan, och kan tas med i den kommunala handikappolitiska planen ifall kommunen har en sådan. Några argument varför införande av pälsdjur i omsorgen behöver planeras och en policy tas fram:

- Forskning visar att pälsdjursallergen är mycket spritt i samhället och finns i allt fler offentliga miljöer. Det medför begränsningar i tillgängligheten för människor med pälsdjursallergi, försämrad hälsa och livskvalitet.³⁾

- Om man vill bo eller arbeta med pälsdjur, t ex på ett äldreboende, ska man aktivt kunna välja ett sådant boende i sin kommun. Däremot ska man inte behöva utsättas för pälsdjur om man inte tål dem p g a att de införs helt utan planering och konsekvensanalys på vilket äldre- eller omsorgsboende som helst.

- Det finns alternativ till pälsdjur för att ge stimulans till t ex personer med demenssjukdom. Exempelvis har Danmark framgångsrikt arbetat med ett projekt Vaer Tryg som drivs av Teknologisk instituts center för robotteknologi i Odense. Projektet med robotsälen Paro visar goda resultat för demenssjuka, bl a språklig stimulering, dämpad aggressivitet och utsöndring av det kroppsegna ”må-bra-hormonet” oxytocin. Forskare går vidare för att prova robotsälen för andra användargrupper, bl a tonåringar med grav utvecklingsstörning.⁴⁾ Förutom att robotsälen inte varken behöver mat eller rastning är det också ett bättre alternativ ur allergisynpunkt.

Eftersom en del av äldreomsorgen ofta upphandlas på entreprenad i kommunerna är det nödvändigt att redan i förfrågningsunderlag för upphandling av äldreomsorg få med ev krav och riktlinjer som gäller införande av pälsdjur. Hör med kommunen hur ni kan bevaka detta.

Kontakta medicinskt ansvariga sjuksköterskor

Eftersom kommunerna ibland upphandlar äldreomsorg på entreprenad kan det behövas att man kontaktar de medicinskt ansvariga sjuksköterskorna (MAS) för äldreomsorgen. Ett tips är att den lokala allergiföreningen ber att få komma och informera om vikten av planering vid införande av pälsdjur i omsorgen vid en MAS-träff. Om man kan enas om vikten av planering och en policy tillsammans med MAS är förutsättningarna bättre för att kommunens politiker också antar en policy och plan för införande av pälsdjur. Förutom allergiriskerna är det även risker ur hygiensynpunkt att införa djur oplanerat i omsorgen. Om det inte går att komma på en träff kan ni skriva en skrivelse till de MAS som finns i kommunen.

Astma- och Allergiförbundets policy om pälsdjur (utdrag om vård, omsorg och äldreboenden)

Astma- och Allergiförbundets grundpolicy är att pälsdjur inte ska förekomma inom vård och omsorg. Undantagsvis kan djur tillåtas på särskilda omsorgsboenden för människor som vill leva med pälsdjur. Om djur införs inom vården ska djuren endast vistas inom särskilda lokaler och städningen av dessa områden måste vara anpassad för att begränsa spridningen av allergen. Införandet av djur ska ske med en noggrann planering för att allergiker inte ska bli sjuka eller hindras från vård eller omsorg. Detta gäller både boende, anhöriga, patienter och personal med allergier.

Det är djuret som ska flytta på sig när det uppstår problem. Detta gäller även om det endast är en minoritet som får allergiska besvär. Personal och besökare ska informeras om vikten av att inte ha kläder som varit i kontakt med pälsdjur när de vistas i lokalerna. Det är av stor vikt att arbetet planeras så att personal inte för med sig allergen via kläder och hår från områden där djur tillåts till djurfria områden.

/Marie-Louise Luther
ombudsman inomhusmiljö

tel. 08-506 28 211

e-post: marie-louise.luther@astmaoallergiforbundet.se

Källor:

- 1) Miljöhälsorapport 2009, Socialstyrelsen och Karolinska Institutet
- 2) Betänkande från Äldreboendedelegationen, Bo bra hela livet, SOU 2008:113
- 3) Katten också! Exponering för pälsdjur och dess konsekvenser för pälsdjursallergiska barn. Ann-Charlotte Egmar, 2005
- 4) Vårdförbundets tidning Vårdfokus, nr 10 okt 2011